

22.9.2003

Oikeusministeriö

OM 38/41/2002
25.09.2003
ad 38, 41, 2002
OM 030:00/2002
Lau

Lausuntopyyntö OM 38/41/2002, 16.7.2003

OIKEUDENKÄYNNIN JULKISUUS HALLINTOLAINKÄYTÖSSÄ

Oikeudenkäynnin julkisuutta hallintolainkäytössä koskevan lausuntopyyntö (oikeusministeriön työryhmämuistio 2003:8) johdosta valtiovarainministeriö ilmoittaa seuraavaa.

Työryhmän lähtökohtana on ollut julkisuusperiaatteen edistäminen hallintolainkäytössä huomioon ottaen myös hallintolainkäytössä käsiteltävien asiaryhmien erityispiirteet. Uudistustyön tavoitteeksi on asetettu lainsäädäntö, joka sekä turvaa hallintolainkäyttöviranomaisten päätösten ja niiden perusteluiden julkisuuden mahdollisimman laajasti että ratkaisee julkisuuden ja yksityisyyden suojan välisen ristiriidan asianosaisten oikeusturvan takavalla tavalla. Valtiovarainministeriö pitää työryhmän tavoitetta lähtökohteisesti kannatettava. Mikäli lainsäädäntöhanke etenee, eräät mm. välittömään ja välilliseen verotukseen liittyvät näkökulmat vaativat vielä jatkoselvityksiä.

Työryhmän ehdotuksen mukaan oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon sovellettaisiin julkisuuslain ja erityislakien säännöksiä. Työryhmämuistiossa todetaan, että on vaikea löytää perusteluja sille, että salassapito olisi erilaista hallinnossa ja hallintolainkäytössä. Myös mm. verotuksen toimittamisen edellytyksenä on, että verovelvolliset voivat antaa yksityiskohtaisia tietoja tuloistaan, varoistaan ja liiketoimistaan tietoisina siitä, että tietojen salassapito voidaan varmistaa. Valtiovarainministeriö pitää työryhmän esitystä asiakirjojen salassapidosta yhdenmukaisesti hallinnossa ja hallintolainkäytössä kannatettavana.

Työryhmän ehdotuksen mukaan tuomioistuimen päätös perusteluineen olisi julkinen julkisuuslain mukaan. Tuomioistuin voisi kuitenkin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistamiseksi taikka muun erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi päättää, että päätös tai sen osa on salassapitosäännösten estämättä julkinen. Tuomioistuin voisi myös poikkeuksellisesti päättää asiakirjan tai sen osan pidettäväksi salassa, jos tiedon antaminen asiakirjasta olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai

muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Päätöksen lopputulos ja sovelletut lainkohdat olisivat tällöinkin aina julkisia. Työryhmä esityksen mukaisesti yleisiä säännöksiä hallintolainkäyttöasiassa annetun päätöksen julkisuudesta ja salassapidosta sovellettaisiin myös veroasioissa. Työryhmän esitys merkitsisi verotustietojen julkisuudesta annetun erityislain muuttamista niin, että se ei koskisi hallintolainkäyttöviranomaisen päätöksen julkisuutta.

Työryhmän ehdotuksen mukaan myös verotusta koskevat tuomioistuinratkaisut tulisivat siten julkisiksi julkisuuslain mukaan. Julkisuuslain mukaisesti lähtökohtana on asiakirjojen julkisuus, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Julkisuuslain perusteella salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammatillisaisuudesta sekä asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa. Ilmeisesti suuri osa verotusta koskevista tuomioista olisi tunnistetietojen osalta näin ollen salassa pidettäviä. Kun verotustietoja ei ole erikseen säädetty julkisuuslaissa salassa pidettäviksi, osa verotusta koskevista tuomioista olisi kuitenkin ilmeisesti julkisia sellaisenaan. Ministeriö katsookin, että verotustietojen salassapito tulisi säilyttää ennallaan, eikä ole syytä luopua tuomioistuinten päätöstenkään osalta periaatteesta, jonka mukaan verotusasiakirjat, joista ilmenee tunnistettavissa olevaa verovelvollista koskevia tietoja, olisivat lähtökohtaisesti pidettävä salassa. Verotustiedot ovat luonteeltaan yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja. Verotusasiakirjojen salassapidolla suojataan usein myös liike- ja ammatillisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Nykyistä laajempi julkisuus saattaisi johtaa asianosaisten haluttomuuteen hakea muutosta viranomaisen tekemään verotusratkaisuun. Tällöin on vaarana, että tarpeellisistakin oikeudenkäynneistä luovuttaisiin.

Tuomioistuimen päätöksen ja sen perustelujen julkisuus on kuitenkin erityisen tärkeää, jotta yleisö voi arvioida lainkäytön laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tämä tavoite voidaan saavuttaa myös julkaisemalla päätös niin, ettei siitä ilmene yksityisyyden tai yrityksen liikesalaisuuden turvaamiseksi asianosaisen tunnistetietoja. Jo oikeudenkäynnin julkisuus-toimikunnan mietinnössä todetaan, että itse päätös ja sen perustelut ovat sekä asianosaisen että yleisön kannalta tärkein tieto, minkä oikeudenkäynnistä voi saada. Tämä tavoite voidaan saavuttaa, vaikka asianosaisen tunnistetiedot puuttuvat tuomiosta. Myös työryhmä on todennut, ettei henkilön tai yrityksen nimi- ja tunnistetietojen julkisuudelle ei ole yhtä painavia perusteita kuin ratkaisun sisällön ja sen perustelujen julkisuudelle.

Nykyisin päätösten julkisuutta rajoittaa laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta, jota sovelletaan myös muutoksenhakuviranomaisen laatiin asiakirjoihin. Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeus voivat julkais-ta veroasiassa antamansa päätöksen sekä keskusverolautakunta antamansa ennakkoratkaisun sananmuodon mukaisena tai lyhennettynä siten, ettei siitä ilmene verovelvollisen nimeä taikka sellaisia yksityistä luonnollista henkilöä koskevia tietoja, joista verovelvollinen olisi tunnistettavissa. Välillisessä verotuksessa julkisuutta rajoittavat erityiset salassapitosäännökset.

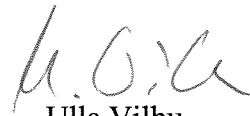
Valtiovarainministeriö katsoo, että julkisuusperiaatteen tavoite saavutetaan verotuksessa nykyisillä säännöksillä varsin hyvin. Nykyinen diaaritietojen

julkisuudesta ja toisaalta verotuspäätösten anonyymistä julkaisemisesta aiheutuva ongelma tulisi kuitenkin korjata siten, että veroasioissa diaaritiedot voitaisiin pitää jatkossa salassa. Ministeriö pitää tältä osin kannatettavana työryhmän esitystä, jonka mukaan julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi diariin merkitty tieto voitaisiin pitää salassa myös silloin, jos se on tarpeen tuomioistuimen päätöksen perusteluiden mahdollisimman laajan julkisuuden toteuttamiseksi.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Raimo Sailas

Vanhempi hallitussihteeri

Ulla Vilhu

Tiedoksi: valtiovarainministeri Kalliomäki
toinen valtiovarainministeri Wideroos
alivaltiosihteeri Hetemäki
alivaltiosihteeri Turunen
osastopäällikkö Brunila
osastopäällikkö Sukselainen
osastopäällikkö Arvela
osastopäällikkö Nyberg
osastopäällikkö Metsäpelto
osastopäällikkö Karjalainen
viestintä